

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องนี้ จัดนำเสนอเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

คือ

ตอนที่ 1 ลักษณะของจริยธรรมและจรรยาบรรณ

ตอนที่ 2 เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมที่สำคัญสำหรับครู

ตอนที่ 1 : ลักษณะของจริยธรรมและจรรยาบรรณ

ความหมายของคำว่าจริยธรรม

คำว่า "จริยธรรม" มีผู้ให้ความหมายไว้หลายรูปแบบ ทั้งในรูปของ คีลธรรม คุณธรรม ความดี ซึ่งเน้นให้จริยธรรมเป็นหลักศีลธรรม และในรูปของแนวประพฤติที่สังคมคาดหวังให้ปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม จากการศึกษาบทความ หนังสือ การสัมภาษณ์ และอื่น ๆ พบว่าจริยธรรมมีความหมายกว้างมากแต่ก็มีข้อสรุปของความหมายที่ตรงกันคือ หมายถึง แนวทางในการประพฤติตนเป็นคนดีเพื่ออยู่กันอย่างร่มเย็นในสังคม เป็นพฤติกรรมจากความคาดหวังของสมาชิกในสังคม

จากผลการสัมมนาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เรื่อง "จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2523 : 5) ซึ่งจัดขึ้นที่สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) ปทุมธานี ระหว่างวันที่ 28-29 เมษายน พ.ศ. 2522 ได้สรุปนิยามไว้ว่า จริยธรรมคือ แนวทางประพฤติปฏิบัติตนเพื่อการบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าพึงประสงค์

จากการสัมมนาของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง "การศึกษาหาเกณฑ์ปกติของระดับพัฒนาการทางจริยธรรมและองค์ประกอบที่มีผลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม" (กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ 2524 : 3) ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิให้นิยามความหมาย

ของจริยธรรมไว้แตกต่างกัน ผลสรุปของการสัมมนานี้ยามว่า จริยธรรม คือ แนวทางของ การประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งทางกายวาจาและใจ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

จะเห็นได้ว่าแม้จะนิยามความหมายกันไว้อย่างกว้างขวางแต่ก็มีผลสรุปที่เน้นแนว การปฏิบัติตนเป็นคนดีเพื่อตนเองและส่วนรวม

ส่วนประกอบและระดับของจริยธรรม

เนื่องจากคำว่า "จริยธรรม" มีลักษณะเป็นนามธรรมซึ่งลึกซึ้ง การศึกษาถึง ส่วนประกอบของจริยธรรมจะช่วยให้มองเห็นและเข้าใจคำ ๆ นี้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จริยธรรมของบุคคลประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการ (กรมวิชาการ กระทรวง ศึกษาธิการ 2523 : 3) คือ

1. ส่วนประกอบทางด้านความรู้ (Moral Reasoning) คือ ความเข้าใจใน เหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ ด้วยการใช้การคิด
2. ส่วนประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) คือ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับนำจริยธรรม มาเป็นแนว ปฏิบัติ
3. ส่วนประกอบด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือ พฤติกรรม การกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ เชื่อว่าอิทธิพล ส่วนหนึ่งของการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมแบบใด จะขึ้นกับอิทธิพลของส่วนประกอบทั้ง 2 ประการที่กล่าวแล้วข้างต้น และบางส่วนอาจเกิดขึ้นกับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ลักษณะ ทางจิตวิทยาบางประการของบุคคลนั้น ๆ หรือความบีบคั้นของสถานการณ์ที่รุมเร้าบุคคลนั้น ด้วย

จากการแบ่งส่วนประกอบของจริยธรรมออกเป็น 3 ส่วน ทำให้เห็นชัดว่าการที่ คนเราตัดสินใจกระทำความดีนั้นมีกระบวนการที่เกิดขึ้นถึง 3 ชั้น เช่น เมื่อเราเห็นคนถูกจับ บัตรแดง เราถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดไม่ดี ซึ่งการตัดสินใจแยกความผิดถูกนี้เป็นส่วนประกอบ

ด้านความรู้ที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันเราเกิดความรู้สึกไม่พอใจผู้ร้ายและสงสารคนที่ถูกจับ ความรู้สึกนี้เป็นส่วนประกอบด้านอารมณ์ซึ่งแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล สุดท้ายหากเราคัดสินใจช่วยหรือไม่ การกระทำนี้ก็มีส่วนประกอบด้านพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งส่วนนี้จะขึ้นกับ 2 ส่วนประกอบแรกและอิทธิพลอีกหลายอย่างที่จะผลักดันให้เราตัดสินใจแสดงพฤติกรรมออกมา

จากการแบ่งส่วนประกอบของจริยธรรมนี้ช่วยให้การศึกษาเรื่องระดับของจริยธรรมง่ายขึ้น เนื่องจากพฤติกรรมเป็นสิ่งที่สังเกตได้จึงมีการตัดสินเป็นพฤติกรรมที่ดีที่สุดที่ถูกต้องหรือที่ผิดแต่ส่วนประกอบด้านความรู้และอารมณ์เป็นสิ่งที่อยู่ในภายในยากที่จะนำมาตัดสิน แต่เนื่องจากส่วนประกอบภายในมีความสอดคล้องกันกับพฤติกรรมเราจึงจำแนกพฤติกรรมออกเป็นระดับของจริยธรรมได้โดยอาศัยการแบ่งจากส่วนประกอบภายในที่ทำให้ตัดสินกระทำพฤติกรรม

พระราชวรมุนี (ประยูร ปรุฑุโต) ได้เน้นถึงการจำแนกจริยธรรมว่า (2523 : 3) จริยธรรมนั้นมีรากฐานมาจากสองส่วนด้วยกันคือ ส่วนที่เรียกว่า ธรรมฉันทะกับส่วนที่เรียกว่ากามฉันทะ คำว่าธรรมฉันทะนี้ถ้าจะแปลง่าย ๆ ก็คือ ความต้องการธรรมะ หรือความรัก ความปรารถนาในความจริง ความดีงาม สิ่งที่เป็นเนื้อแท้ของสิ่งทั้งหลาย ส่วนกามฉันทะนั้นเป็นความพึงพอใจที่เกิดจากการวางเงื่อนไขหรือบัพัญญูติของสังคมภายนอก จริยธรรมที่แท้จริงนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของธรรมฉันทะ เพราะถ้าคนเราประพฤติจริยธรรมบนพื้นฐานของกามฉันทะแล้ว เราจะรู้สึกสมบูรณ์เป็นอิสระ ไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลหรือเงื่อนไขภายนอก เช่น การทำงานเพื่อผลของงาน ส่วนการประพฤติจริยธรรมบนพื้นฐานของกามฉันทะนั้น จะทำให้เราสูญเสียอิสรภาพ ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของบัพัญญูติของสังคมภายนอก เช่น การทำงานเพื่อผลของเงิน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ธรรมฉันทะและกามฉันทะ คือ ส่วนประกอบด้านความรู้และอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งเราใช้จัดระดับจริยธรรมของพฤติกรรมที่แสดงออก โคลเบอร์กและเป็ยเจย์ สองนักจิตวิทยาชาวตะวันตก (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ 2526 : 8) ได้เสนอแนวคิดที่มีความสอดคล้องกับพระราชวรมุนี กล่าวคือ ทั้งสองได้เสนอแนวคิดที่กล่าวถึงองค์ประกอบทางด้านความรู้ที่สะท้อนออกมาในลักษณะการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับการกระทำหรือไม่กระทำอะไรบางอย่าง แนวคิดนี้เสนอว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลต่างๆ จะแสดงถึงระดับพัฒนาการทางจริยธรรมเชิงเหตุผลของเขา โคลเบอร์กผู้ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาปัญญานิยม เชื่อว่าจริยธรรมนั้นมีการพัฒนาตามระดับวุฒิภาวะเพราะจริยธรรมของมนุษย์นั้น

เกิดจากกระบวนการไตร่ตรองทางปัญญาเมื่อมนุษย์พัฒนาเกิดการเรียนรู้มากขึ้นโครงสร้างของสติปัญญาเพิ่มพูนขึ้น จริยธรรมก็จะพัฒนาตามวุฒิภาวะแต่ไม่ใช่ในรูปแบบของการเกิดจริยธรรมใหม่ จริยธรรมเก่าจึงยังมีรากแก้วฝังอยู่ แต่จะพัฒนาตามกาลเวลาเกิดเป็นจริยธรรมใหม่ขึ้นเพิ่มพูนจริยธรรมเก่า

โคลเบอร์กได้จัดระดับเหตุผลทางจริยธรรม 6 ชั้นดังนี้

<u>ระดับจริยธรรม</u>	<u>ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม</u>
1. ระดับก่อนมีจริยธรรมอย่างแน่นอนของตนเอง (Preconventional Level)	1. ระดับจริยธรรมของผู้อื่น (Heteronomous Morality)
2. ระดับมีจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level)	2. ผลประโยชน์ของตนเองเป็นส่วนใหญ่ (Individualism and Instrumental Purpose and exchange)
	3. การยอมรับของกลุ่ม (Mutual Interpersonal Expectations Relationships and Interpersonal Conformity)
	4. ระบบของสังคม (Social System and Conscience)
	5. สัญญาสังคม (Social Contract)
3. ระดับมีจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ (Post Conventional Level)	6. คุณธรรมสากล (Universal Ethical Principle)

แนวคิดนี้เชื่อว่า เหตุผลที่มนุษย์ใช้ในการตัดสินใจผิด ควรไม่ควรนั้นจะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ตามวุฒิภาวะและการปรับตัวจากการเรียนรู้ (เล่มเดียวกัน : 9) เช่น เมื่อเด็กชายแดงเป็นเด็กเขาจะไม่พูดเพราะพูดแล้วเขาจะโดนพ่อหรือแม่ตี พอโตขึ้นจากการเรียนรู้ที่เพิ่มพูนขึ้นในโครงสร้างของปัญญาเมื่อก้าวสู่สังคมภายนอก เขาก็จะรู้ว่าถ้าเขาพูดปดก็จะไม่มีใครคบไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม เขายังกลัวถูกลงโทษแต่การเป็นที่ยอมรับสำคัญกว่า จึงเป็นเหตุผลที่มีน้ำหนักของเขา

สรุปได้ว่าจริยธรรมมีการจัดระดับได้โดยตัดสินใจจากเหตุผลในการแสดงพฤติกรรม ทั้งนี้ช่วยให้เราเข้าใจค่า ๆ นี้อีกซึ่งยิ่งขึ้น

จริยธรรมที่สำคัญในสังคมไทย

เนื่องจาก ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา และปรัชญาเป็นรากฐานของจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี 2523 : 5) การศึกษาจริยธรรมที่สำคัญในสังคมไทยจึงต้องคำนึงถึงรากฐานทั้ง 3 ด้านของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนา เนื่องจากพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติและคนไทยมากกว่า 95% ของประเทศนับถือพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมซึ่งต้องประกอบด้วยความรู้ลึกทางใจจึงสอดคล้องกับความรู้ลึกของคนแต่โบราณซึ่งยึดคำสอนของพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต หลักจริยธรรมทางพุทธศาสนาจึงเป็นแบบแผนของความรู้ลึกนึกคิดและความประพฤติในชีวิตประจำวัน

จริยธรรมของสังคมไทยขึ้นอยู่กับระบบศีลธรรมของพุทธศาสนา ศาสนาพุทธกำหนดหลักในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันไว้อย่างไร นั่นหมายความว่าได้กำหนดหลักจริยธรรมไว้ให้ปฏิบัติอย่างนั้น (คึกฤทธิ์ ปราโมช 2521 : 11)

จากการรวบรวมจริยธรรมที่สำคัญในสังคมไทย จากเอกสาร งานวิจัย หนังสือหลักสูตร แผนการศึกษา คำขวัญ พระราชโอวาท ฯลฯ ได้ผลสรุปจริยธรรมกลุ่มหนึ่ง ซึ่งได้รับความคาดหวังว่าเป็นจริยธรรมที่สำคัญของไทย (ทั้งนี้ตัดสินใจจากการรวบรวมจริยธรรมที่มีความถี่สูง) พบว่าส่วนใหญ่เป็นจริยธรรมที่ยึดหลักคำสอนทางพุทธศาสนา เพื่อให้ได้กรอบของกลุ่มจริยธรรมที่ครอบคลุม ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจากท่านพระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ซึ่งท่านได้ให้แนวคิดประกอบกับหนังสือธรรมบัญญัติชีวิตในการวางโครงสร้างให้ครอบคลุมจริยธรรมพื้นฐานสำหรับคนดี ซึ่งก็คือจริยธรรมที่สำคัญของไทย

โครงสร้างของจริยธรรมพื้นฐานสำหรับคนดี ประกอบด้วยจริยธรรม 5 หมวด ได้แก่ .

1. ความซื่อพื้นฐานที่ควรละเว้น
2. คุณธรรมพื้นฐานที่สำคัญและหลักในการดำเนินชีวิต
3. คุณธรรมและข้อปฏิบัติสำหรับสมาชิกที่ดีในสังคม
4. คุณธรรมและข้อปฏิบัติสำหรับสมาชิกที่ดีของประเทศ
5. คุณธรรมและข้อปฏิบัติเพื่อชีวิตที่เจริญก้าวหน้า

ซึ่งจริยธรรมทั้ง 5 หมวดนี้ครอบคลุมจริยธรรมพื้นฐานสำหรับคนดี เมื่อสมาชิกในสังคมมีจริยธรรมครบ 5 หมวดนี้ก็เป็นที่เชื่อว่าประเทศชาติจะรุ่งเรือง ประชาชนอยู่ดีมีสุข (จึงกล่าวได้ว่าเป็นจริยธรรมที่สำคัญในสังคมไทย)

จริยธรรมที่สำคัญสำหรับครูและจรรยาครู

ครูเป็นวิชาชีพที่จำเป็นที่สุดในการสร้างคุณภาพของคนเพื่อช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า (จันทรวรรณ เทวรักษ์ 2524 : 28) คราบใดที่เราเชื่อว่าการศึกษาคือเป็นมรดกที่มีค่ายิ่งยอมจำนนต้องมีผู้ถ่ายทอดมรดกที่หาค่ามิได้นี้ให้อนุชนต่อไปซึ่งหน้าที่นี้จึงตกอยู่กับครูซึ่งนอกเหนือจากการถ่ายทอดวิชาการแล้วครูยังมีหน้าที่อบรมให้ศิษย์เป็นผู้มีความประพฤติดีเป็นพลเมืองดีของประเทศทั้งนี้ข้อความในบทกลอนของท่าน ม.ล.ปิ่น มาลากุล (เล่มเดียวกัน 2524 : 29) ความว่า

อันอบรมบ่มนิสัยให้ศิษย์นั้น	เพียงแต่วันละนาที่ยังดีถม
ศิษย์จะดีมีชื่อหรือลมจมน	อาจเป็นเพราะอบรมหนึ่งนาที่
และ	
ผู้ใดสอนบทความตามหลักสูตร	คือผู้พดแทนคำรากล้าชยัน
ใครเฝ้าปลูกความดีทุกวัน	รู้ไวเถิดผู้นั้นนั่นแหละครู

ด้วยหน้าที่ที่มีความสำคัญต่อประเทศ ครูจึงเป็นวิชาชีพที่ได้รับการยกย่องเสมอมา โดยเฉพาะในสังคมไทยดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรการศึกษา เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2511 ความว่า

ไทยเราเคารพยกย่องครูมาก สงเคราะห์ครูเข้าไว้ในบุพการีรองจากบิดา มารดา ไฉนว่าผู้ใด แม้มียศศักดิ์มีอำนาจเพียงใดก็ยังยำเกรงเชื่อฟังครู ไม่ลบหลู่ ไม่ลืมนคร เพราะเราถือว่า ครูคือผู้ปลูกฝังความดีให้แก่เราเป็นผู้ปั้นเราให้เป็น คนดีมีประโยชน์ จิตใจของครูนั้นมากด้วยเมตตา ความเมตตาทำให้ครูเห็นแก่ศิษย์ยิ่งกว่าเห็นแก่ตัวจึงมุ่งที่จะสั่งสอนและอบรมศิษย์ให้มีความดีและความรู้ สามารถ เลียดละความสุข ความสะดวกสบายและแม้มความสนุกคะนองได้เพื่อประโยชน์ของ ศิษย์ ครูของไทยจึงผูกมัดใจศิษย์ให้เคารพรักใคร่ใคร่กันคง

พุทธทาสภิกขุ (อ้างถึงใน เฉลียว บุรีรักษ์ และคณะ 2520 : 9) ได้แสดง ปาฐกถาพิเศษเนื่องในโอกาสการประชุมครู โรงเรียนฝึกหัดครูทั่วประเทศ ความว่า ครูคือผู้นำทางวิญญาณหรืออุทิศสถานะของมนุษย์ให้ขึ้นอยู่กับฐานะที่นำท่วมไม่ไค้และเป็นปุชนียบุคคล คือเป็นที่พึ่งของสัตว์สังคม จนพนวิสัยที่ใครจะมาเป็นนายจางใด เป็นอาชีพที่ประเสริฐสุดจนไม่อาจเป็นสะพานหรือเรือจางให้แก่ออาชีพอื่น ๆ เป็นผู้บริโภคสิ่งทั้งปวง อยู่ในฐานะเครื่องสักการบูชา ไม่ไ้รับเงินเดือนไม่ไ้รับจาง

จะเห็นได้ชัดว่าครูเป็นวิชาชีพที่ได้รับความคาดหวังสูง สังคมไทยยกย่องครูให้เป็นบุคคลที่มีความสำคัญ ดังนั้นย่อมคาดหวังในตัวครูให้เป็นผู้มีความประพฤติที่ดีงามด้วย สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของเขาวชน จากการศึกษาและค้นคว้าเอกสารโดย ชีระ รุญเจริญ และคณะ (คิลก บุญเรืองรอด 2526 : 2) พบว่า คุณลักษณะของครูไทยซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปนั้นขึ้นอยู่กับสภาวะสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจของแต่ละยุคแต่ละ สมัย การศึกษาของไทยในยุคก่อนได้รับอิทธิพลจากประเทศตะวันตกนับแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้น มา อาศัยวัดเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ ด้วยเหตุนี้คุณลักษณะของครูไทยแต่ดั้งเดิมก็คือคุณลักษณะของพระโดยทางพระพุทธศาสนา ครูจะต้องเป็นผู้เคร่งครัดศีลธรรมเป็นตัวอย่างที่ดีต่อศิษย์ ครูจึงเป็นที่ยอมรับนับถือของคนทั่วไป เช่นเดียวกับพระ ครั้นเมื่อมีการจัดการศึกษาแบบชาวตะวันตก คุณลักษณะและบทบาทของครูเริ่มเปลี่ยนแปลง การศึกษาที่จัดขึ้น จำเป็นต้องสอดคล้องกับระบบการปกครองและสภาพทาง เศรษฐกิจ ผู้เรียนต้องเรียนมากขึ้น ครูต้องทำงานหนักขึ้นและครูได้กลายมาเป็นข้าราชการรับเงินเดือนประจำเช่นเดียวกับข้าราชการทั่วไป แต่ความคาดหวังในตัวครูยังเป็นอยู่เช่นเดิมคือยังเป็นปุชนียบุคคล จึงเห็นได้ชัดว่าความคาดหวังในตัวครูกับบทบาทของครูที่เปลี่ยนแปลงไปมีความขัดแย้งกัน กล่าวคือ ปุชนียบุคคลจำเป็นต้องหารายได้เพื่อดำรงชีพเลี้ยงปดูชน และเป็นที่น่าสังเกตว่าภาวะทางสังคม เศรษฐกิจในปัจจุบันไม่อาจช่วยให้ครูดำรงฐานะเป็นปุชนียบุคคลได้มากนัก

ทุกคนคงยอมรับว่าครูคือคน แต่ด้วยสาเหตุที่ครูคือผู้อบรมศิษย์ทั้งทางวิชาการและความประพฤติ หน้าที่นี้จึงทำให้ครูจำเป็นต้องวางคนให้เหมาะกับตำแหน่งของผู้ที่จะปฏิบัติหน้าที่นี้ได้ โดยเฉพาะปัจจุบันการปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชนกำลังเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจจากทุกวงการได้มีการศึกษา งานวิจัย การอบรมสัมมนา เกี่ยวกับเรื่องนี้ และส่วนใหญ่มักมีผลสรุปที่คล้ายคลึงกันว่า ครูเป็นวิชาชีพที่มีผลต่อการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนโดยครูจะต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

เต็มสิริ บุญสิงห์ (2527 : 17) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ในบทความเรื่องว่า- แต่เขา ความว่า "...ครูไม่เหมือนกับอาชีพอื่น คนจะเที่ยวสอนคนนั้นหลักมืออยู่นิดเดียวเท่านั้นว่า จะห้ามเขาไม่ให้ทำอะไร ตัวต้องไม่ทำ หากอยากจะทำต้องทำให้เขาเห็น ถ้าหนุไนคร เขาให้ทำอะไร ตัวเองต้องแสดงหรือทำเป็นตัวอย่างได้..."

ในโอกาสที่กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งให้เสริมสร้างวินัยแก่นักเรียน นายสัมพันธ์ ทองสมัคร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 8) ได้กล่าวว่า "...เพื่อเป็นการรองรับการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ผู้ที่ควรเป็นตัวอย่างที่ดีกับนักเรียนก็คือครู กระทรวงศึกษาธิการจึงมีโครงการจัดอบรมเกี่ยวกับวินัยที่ครูควรจะรักษาเพื่อเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน"

สุมน อมรวิวัฒน์ (2509 : 73) กล่าวว่า "...ถ้าจะสอนเด็กให้รู้จักคิด ครูจะต้องคิดเป็น ถ้าจะสอนให้เด็กอ่าน ครูจะต้องอ่านหนังสือมาก จะให้เป็นพลเมืองดี ครูจะต้องเป็นพลเมืองดีก่อน"

จากความคาดหวังดังกล่าวแสดงว่าครูถูกคาดหวังให้มีพฤติกรรมที่ดีงามแตกต่างจากวิชาชีพอื่นซึ่งพฤติกรรมที่ดีและครูพึงกระทำนี้คือ จริยธรรมของครู หรือ จรรยาครูนั่นเอง

จรรยา มิลินทร์ อธิบดีกรมการฝึกหัดครู (2523 : 8) กล่าวถึงนโยบายหลักของกรมการฝึกหัดครูว่า "...จะเน้นการสร้างครูให้มีคุณธรรมและจริยธรรม เพราะในช่วงระยะ 10 ปี ที่ผ่านมามีปรากฏว่าประชาชนมีความรู้สึกว่ามีคุณธรรมและจริยธรรมเสื่อมลง"

"ใครจะมองบทบาทครูว่าเป็นอะไรก็ตาม ถ้าหากครูขาดความเป็นครูเสียแล้ว ค่ายกของเหล่านั้นก็คงหมดความหมาย" (ประทีป ธิวงษ์ 2523 : 4) ปัจจุบันครูต้องเผชิญปัญหาในการดำเนินชีวิต ทั้งสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม ทั้งหน้าที่การงานและอื่น ๆ

การที่ครูจะดำรงตนให้เป็นบุชนิยบุคคลจึงต้องอาศัยอุดมการณ์ที่แข็งแกร่ง มีครูเป็นจำนวนมากที่ไม่สามารถดำรงตนเป็นครูที่ดีได้

ปัญหาสำหรับเด็กในปัจจุบันส่วนหนึ่งเกิดจากครูไม่เป็นบุคคลที่มีคุณภาพดีพอ ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่พลาดจากการ "เอนทรานซ์" จำเป็นต้องเรียนค่านู เพราะก่อนหน้านี้บรรดานักการเมืองได้พยายามผลักดันให้มีการก่อตั้ง "วิทยาลัยครู" ขึ้นมากมาย และปัจจุบันครูยังเป็นกลุ่มบุคคลที่มีปัญหามากที่สุด เช่น การข่มขืนเด็กนักเรียน... (อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม 2527 : 9)

ในกรณีที่ครูทำความเข้าใจกับบุคคลในอาชีพอื่น ครูจะถูกคาดหวังให้ได้รับการลงโทษที่รุนแรงกว่า ดังกรณีครูข่มขืนเด็กนักเรียนชั้น ป.6 ที่อำเภอประทาย และอำเภอบัวใหญ่ โคราช หลังจากสอบสวนโดยทางจังหวัดร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และไลครูทั้ง 2 ออก แต่ปรากฏว่า อัยการยกฟ้องเพราะสำนวนอ่อนหลักฐานไม่เพียงพอ ได้มีการวิจารณ์จากกลุ่มสตรี พิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 12 มิถุนายน 2527 ดังเช่น แสงดาว สยามวาลา กล่าวว่า "แม่ครูจะถูกไล่ออกแล้วพ่อแม่ก็ควรเอาเรื่องให้ถึงที่สุด เพราะปล่อยไปจะเท่ากับเป็นการส่งเสริมครูทั้งสองให้ไปกระทำผิดที่อื่นอีก ถ้าเป็นศาสนาอิสลามครูทั้งสองต้องโทษประหารชีวิตแล้ว เพราะในเมื่อครูเป็นผู้ให้การศึกษาเขา และทำผิดเสียเองนั่นถือว่าเป็นการผิดมาก บ้านเมืองควรมีการลงโทษอย่างแรงเพื่อไม่ให้เบี่ยงอย่างต่อไป" จันทน์ สันตบุตร ในฐานะนักกฎหมายสตรีกล่าวว่า "ครูสมควรจะได้รับโทษอย่างหนัก" เก็มสิริ บุญยสิงห์ กล่าวว่า "ครูนั้นจะใช้กฎหมายฉบับเดียวกับประชาชนไม่ได้ ควรจะมีการลงโทษให้เด็ดขาด ถ้าเป็นประชาชนนั้นอีกเรื่องหนึ่ง" สายสุรี จุติกุล ได้กล่าวสรุปในเรื่องนี้ว่า "...ในการทำความเข้าใจนี้ ครูควรสำนึกในความผิดเป็นร้อยเท่า ถ้ารู้ตัวว่าจะทำตัวเป็นคนดีไม่ได้ ก็ไม่ควรจะเป็นครู" (2527 : 9)

จะเห็นได้ชัดว่าครูเป็นวิชาชีพที่ได้รับความคาดหวังให้มีจริยธรรมในระดับสูงกว่าวิชาชีพอื่น จากการค้นคว้าพบว่า มีการกำหนด ลักษณะครูที่ดี จริยธรรมสำหรับครู และอื่น ๆ ซึ่งล้วนแต่ให้ความสนใจกับพฤติกรรมที่ครูควรกระทำ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้เสนอไว้ในภาคผนวก

จรรยาครู หมายถึง ความดีหรือสิ่งที่ศิษย์ครูจำเป็นต้องมีจะต้องปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524 : 4) จรรยาครูโดยความหมายเป็นเพียงแนวปฏิบัติทางอุดมการณ์ ไม่ใช่กฎหมายอันมีบทบังคับ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นข้อเสนอทางหลักธรรมมิใช่หลักกฎหมาย

จริยธรรมของครูหรือจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพครู ได้ยึดหลักปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นประเพณีอันดีงามโดยไม่มีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน ต่อมาปี พ.ศ. 2488 รัฐบาลไทยได้ตราพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 ขึ้น สาระสำคัญที่เกี่ยวกับจริยธรรมของครูหรือจรรยาครูจึงมีลายลักษณ์อักษรครั้งแรก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524 : 12)

คุรุสภาซึ่งเป็นหน่วยงานที่สำคัญสำหรับครู ได้จัดให้มีการเตรียมการยกมาตรฐานวิชาชีพครู โดยจัดประชุมสัมมนามาตรฐานวิชาชีพครูขึ้นโดยได้พิจารณาถึงปัญหาสถานภาพของวิชาชีพครู และหาแนวทางยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูทั้งด้านความสามารถและจริยธรรมตลอดจนการจัดขององค์กรวิชาชีพครู และการวางกฎเกณฑ์ทางกฎหมายเพื่อควบคุมมาตรฐานวิชาชีพครูด้วย

ทางด้านสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยอนุกรรมการการประสานงานการฝึกหัดครู และคณะอนุกรรมการพิจารณาเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการฝึกหัดครู ได้เสนอแนะให้มีการจัดทำจรรยาครูขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาอบรมครูและเพื่อให้ครูได้ใช้เป็นแนวปฏิบัติตนเป็นครูที่ดี รวมทั้งสามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินผลความเป็นครูที่ดีด้วยโดยเสนอต่อคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติให้พิจารณาดังคณะอนุกรรมการร่างจรรยาครูขึ้นเมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2523 เพื่อทำหน้าที่ศึกษาค้นคว้าและร่างจรรยาครูรวมทั้งทำหน้าที่เตรียมการจัดสัมมนาให้เรื่องนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็นสรุปที่มีต่อจรรยาครู

สรุปได้ว่า ครูเป็นวิชาชีพที่มีคุณค่าต่อสังคมมาก ครูจึงถูกคาดหวังให้ดำรงตนเป็นตัวอย่างที่ดีซึ่งแตกต่างจากอาชีพอื่น ๆ การกำหนดพฤติกรรมที่พึงกระทำของครูนั้นเรียกว่า จริยธรรมของครูหรือจรรยาครู เนื่องจากจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมทั้งกายวาจา ใจ อันเป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นความคาดหวังของสังคม จึงเป็นเรื่องที่นักศึกษาว่าในสภาพสังคมปัจจุบันครูได้รับความคาดหวังจากกลุ่มสังคมแต่ละกลุ่มแตกต่างกันหรือไม่

เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระวีวรรณ อามระศิษ (2522 : 62-64) ได้ทำงานวิจัยระดับปริญญาโทเมื่อ พ.ศ. 2522 เรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา" พบว่านักเรียนชายและหญิงในระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรม 10 ประการ อยู่ในเกณฑ์สูง คือ มีความเห็นด้วยมากที่สุด ชายหญิงไม่แตกต่างกัน จริยธรรม 10 ประการ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวทิตะ ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความอุทิศสละ การประหยัดออมทรัพย์ การเคารพอาวุธ

อนุสรณ์ อรรถสิริ (2516 : 126-130) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบจริยธรรม 16 ประการ ของอาจารย์ผู้สอนระดับปริญญาตรี และนิสิตระดับชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร จริยธรรม 16 ประการคือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความสามัคคี มนุษยสัมพันธ์ สัมมาคารวะ ความสุขในชีวิตครอบครัว การปฏิบัติตามสังคมนิยม ความกตัญญู เสรีภาพ ผลสัมฤทธิ์ในหน้าที่การงาน ความเสียสละ สุนทรีย์ภาพ การสะสมทรัพย์สมบัติ หลักศาสนา การศึกษาหาความรู้ และความยุติธรรม ผลการวิจัยพบว่าจริยธรรมที่อาจารย์และนิสิตเลือกตรงกับอันดับหนึ่งคือ ความซื่อสัตย์ การศึกษาหาความรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการงาน อันดับสุดท้าย คือ การสะสมทรัพย์สมบัติและหลักศาสนา ซึ่งค่านิยมที่ได้ของอาจารย์และนิสิตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมพร พันธโกศล (2509 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ทำการวิจัย เรื่อง "การสำรวจทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อบุคลิกภาพของครูประจำชั้น" พบว่า คุณสมบัติที่สำคัญที่สุดด้านการสอนคือ 1) การให้คำแนะนำอย่างยุติธรรม 2) สามารถอธิบายให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย อย่างแจ่มชัด 3) รู้เนื้อหาวิชาที่จะสอนอย่างแท้จริง คุณสมบัติที่สำคัญที่สุดด้านความสัมพันธ์กับนักเรียนคือ 1) มีความยุติธรรม 2) เอาใจใส่นักเรียนที่อ่อนเป็นพิเศษ 3) ยินดีให้อภัยเมื่อเด็กทำผิด ด้านการแต่งกายพบว่าควรแต่งกายสุภาพเรียบร้อยไม่ควรแต่งกายตามสบาย

สุพัทธา ภักดีประไพ (2513 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้วิจัยเรื่อง "ลักษณะครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" ผลงานวิจัยพบว่า นักเรียนร้อยละ 92.19 ชอบให้ครูเป็นตัวอย่างที่ดีในทุกกรณีไม่ว่าจะเป็นเรื่องระเบียบวินัย ความประพฤติ ความสะอาดเรียบร้อย และความขยันขันแข็งในการหาความรู้ การแต่งกายของครูเป็นเรื่องสำคัญมาก ครูควรแต่งกายให้เรียบร้อยอยู่เสมอ

สิริภม ไชยสร (2510 : 57-59) ทำการวิจัยเรื่อง "ลักษณะครูที่ดีในทัศนะนักเรียนชายมัธยมต้นโรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย และสรุปผลวิจัยได้ว่า นักเรียนชอบครูที่ใจดีแต่เข้มงวดเป็นครั้งคราว มีความสัมพันธ์ต่อนักเรียนอย่างใกล้ชิด ตรงไปตรงมา ยุติธรรม รักความก้าวหน้า พุคเสียดังฟังซัก สอนเข้าใจง่าย มีความประพฤติดี

กุลทรัพย์ ชื่นรุ่งโรจน์ (อ้างถึงใน สมพร พันธโกศล 2509 : 55) ได้ทำการวิจัยลักษณะครูของนักเรียนชั้น ม.ศ. 1-2 และสรุปออกมาว่า ลักษณะที่นักเรียนต้องการมากที่สุด คือ ต้องการครูที่มีความยุติธรรมและรักนักเรียนเท่า ๆ กัน

เฉลียว บุรีภักดี และคณะ (2520 : 363-367) ได้ทำการวิจัยเรื่องลักษณะของครูที่ดี โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 16 กลุ่ม ประกอบด้วย ครูและศึกษานิเทศก์ นักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารการศึกษา ผู้ปกครอง และพระ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความสำคัญของครูอยู่ที่บทบาทการสอน และการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ครูที่ชอบมากที่สุด คือ ครูที่ตั้งใจสอน เข้าใจและเป็นกันเอง ตรงต่อเวลา เสียสละและมีเมตตาธรรม ลักษณะที่จำเป็นสำหรับครูที่ดี (เรียงลำดับ) ได้แก่ ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ตรงต่อเวลาและรับผิดชอบงาน ความประพฤติดี ยึดมั่นในสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ การค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ ความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

ธีระ รุญเจริญ และคณะ ได้ทำการวิจัย เรื่อง Philosophy of Teacher Education : Thailand คิลก บุญเรืองรอด (2525 : 3-8) ได้นำมาเรียบเรียงให้ชื่อเรื่องว่า ปรัชญาการฝึกหัดครูไทยทั้งนี้เพื่อศึกษาลักษณะของครูไทยในอนาคต กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 1,195 คน จาก 9 จังหวัด ใน 4 ภาคของประเทศซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มผู้เรียน กลุ่มครู และบุคลากรทางการศึกษา การสำรวจใช้วิธีสัมภาษณ์ได้ผลสรุปว่า วิชาชีพครูถูกจัดอันดับว่าเป็นอาชีพที่สำคัญที่สุดของคนไทย ครูในอนาคตจะต้องเป็นผู้ที่มีลักษณะต่อไปนี้มากกว่าปัจจุบัน ลักษณะดังกล่าวได้แก่ ความยุติธรรม ความคิดก้าวหน้า

ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความรู้ น่าใจนักกีฬา การเข้ากับคนอื่นได้ดี มีแรงจูงใจ
ไปสัมฤทธิ์ ความรอบคอบ ความคิดริเริ่ม ความมีเหตุผล ความอดทน ความมีคุณธรรม
ความเป็นผู้นำ จากการวิจัยยังพบว่า ลักษณะของครูประถมศึกษาในอนาคตจะต้องเน้นการ
ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้มีวินัยในตัวเองสูง ครูยังต้องทำตัวประจักษ์พ่อแม่ของนักเรียนเป็นพิเศษ
และจากผลการสำรวจด้วยคำถามปลายเปิดได้ผลว่า ครูประถมศึกษาและมัธยมศึกษาวิพากษ์
รายได้มาก แม้จะทำงานหนักแต่สวัสดิการน้อย เขาหวังว่าอนาคตชั่วโมงสอนจะลดลงเพื่อ
ที่จะได้สามารถเร่งคุณภาพการสอนขึ้นด้วยการใช้วิธีการสอนใหม่ ใช้นวัตกรรมและหวังว่า
เงินเดือนและสวัสดิการครูคงจะสูงขึ้นเพียงพอกับค่าใช้จ่าย และมีโอกาสมีความก้าวหน้า
ทางวิชาการ

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (2518 : 73) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ลักษณะ
ของครูที่สังคมต้องการ" เมื่อ พ.ศ. 2518 ทั้งนี้เพื่อได้มาซึ่งลักษณะของครูที่ดีที่จะถือเป็น
แนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนนักศึกษาฝึกหัดครู เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่สอดคล้อง
กับความรู้สึกรักคิดของสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย
ครู นักเรียน นักศึกษาครู ผู้ปกครอง นักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัยที่น่าสนใจ
ได้แก่ ในการเปรียบเทียบความสำคัญระหว่างความรู้กับความประพฤติ กลุ่มตัว-
อย่างส่วนมากเห็นว่า ความประพฤติสำคัญกว่าความรู้ ยกเว้นกลุ่มนักเรียนเท่านั้นที่มีเพียง
ครั้งหนึ่งให้เห็นเช่นนี้ นอกจากนี้สังคมส่วนมากมีความต้องการให้ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่าง
ที่ดีแก่นักเรียนตลอดเวลา แต่เกือบทั้งหมดก็มุ่งหวังให้ครูประพฤติตนมีมารยาทเรียบร้อยพอ
เป็นนิสัยเท่านั้น ไม่ต้องการให้เรียบร้อยถึงขนาดผ้าพับไว้

วินัย ไชยอุดม (2508 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้วิจัยเรื่อง "การ
สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพครูในภาคการศึกษา 10" โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาคู
ระดับ ป.ก.ศ.ต้น ที่อุมลราชธานี และวิทยาลัยครูสารคามทั้งชาย-หญิง ผลสรุปว่านักศึกษ
ครูมีความคิดเห็นว่า ครูเป็นอาชีพที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม และครูต้องรับภาระหนัก จึงต้องมี
ความอดทนอย่างมาก เหตุผลที่นักศึกษาเลือกเรียนวิชาชีพนี้เพราะรักต้องการจะเป็นครู แต่
ในกลุ่มเลือกเพราะตามใจผู้อื่นก็รักวิชาชีพมากขึ้นเมื่อได้เรียน

คอห์น (อ้างถึงในหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2525 : 23) ได้ทำการ
วิจัยเรื่อง Social Class and Parental Values โดยสัมภาษณ์บิดามารดาของนักเรียน

ชั้น ม.5 จากครอบครัวระดับปานกลางและระดับต่ำในกรุงวอชิงตันถึงค่านิยมและความมุ่งหวังเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะที่ต้องการให้บุตรของตนมีจากผลสัมฤทธิ์โดยรวมแล้วเห็นว่า บุคลิกลักษณะที่พึงประสงค์ของบุตรคือ การมีความสุข ความเห็นใจผู้อื่น การเคารพเชื่อฟัง การมีอิสระภาพต่อตนเอง การควบคุมตนเอง รองลงไปคือ การเป็นคนกึ่งขวาง การเป็นนักเรียนที่ดี การมีความประพฤติ และความสะอาด

จากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ซึ่งกล่าวถึงอิทธิพลของครูในการเป็นตัวแบบทำให้ครูถูกคาดหวังจากสังคมให้ประพฤติตัวดีทั้งนี้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของเยาวชน ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยเรื่องจริยธรรม ซึ่งฟรอยด์ เชื่อว่า จริยธรรมเป็นส่วนเดียวกับ ซุปเปอร์อีโก้ หรือโมรธรรม (Super Ego or Conscience) ซึ่งได้รับจากพ่อแม่ ผู้ใกล้ชิดด้วยกระบวนการถือตนตามอย่าง (Identification) บุคคลที่เขายึดเป็นแบบอย่าง (เจสิมเกียรติ ดิวเวล, 2522 : 52) ขบวนการนี้เป็นการแสดงออกถึงความผูกพันทางอารมณ์กับบุคคลอื่น ซึ่งผลของการเลียนแบบอย่างนี้ทำให้เด็กรับเอาบุคลิกลักษณะค่านิยมรวมทั้งมาตรฐานทางจริยธรรมในสังคมจากผู้ที่ได้แก่เลียนแบบได้ การที่เด็กเลียนแบบเพราะ เกิดความกลัวโดนลงโทษ เลือกเลียนแบบคนที่เคยสอนตนเอง ชอบในตัวแบบเอง นิยมชมชอบเอง ตัวแบบมีอำนาจในสภาพแวดล้อม สาเหตุที่เด็กเลียนแบบครูอาจสรุปได้ว่า เพราะเป็นผู้หนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลียนแบบ ซึ่งทฤษฎีนี้ยอมทำให้ครูถูกคาดหวังให้เป็นตัวอย่างที่ดีของเด็ก ซึ่งมีงานวิจัยจากต่างประเทศที่สนับสนุนทฤษฎีนี้

มิดลาสกี (อ้างถึงในหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2525 : 25) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Interactive Effect of Modeling and Reinforcement on Altruistic Behavior เมื่อปี ค.ศ. 1973 โดยการศึกษาผลของตัวแบบและรางวัลต่อการฝึกฝนให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ (Altruistic Behavior) ได้ศึกษากับเด็กหญิงชั้น 6 จำนวน 72 คน ได้เห็นตัวแบบ 3 ชนิด แบบเอื้อเฟื้อ เป็นกลางและละโมภ โดยสร้างสถานการณ์ให้ผู้ถูกทดลองเล่นเกมอย่างหนึ่งซึ่งเมื่อเล่นชนะจะได้รับรางวัล พฤติกรรมเอื้อเฟื้อวัดได้จากการที่เด็กได้เห็นพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของตัวแบบมาก่อนแล้วเมื่อเด็กมีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อตามต้องการ ผู้ทดลองจะให้รางวัลเป็นคำพูดยกย่อง ผลการทดลองปรากฏว่าตัวแบบและรางวัลที่เป็นคำพูดชมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ

คาร์กและเอสตราบรุค (อ้างถึงใน มัทนา ปิยะมาตา 2511 : 13) ได้ทำการวิจัยและพบว่าคุณสมบัติของครูที่ดีมีอยู่ 5 ด้าน ลักษณะหนึ่งในคุณสมบัติที่ดีนั้นคือ ครูจะต้องคัดสรรหรือลงโทษนักเรียนด้วยความมีเหตุผล

วิทที (1947 : 622-671) ได้วิเคราะห์ลักษณะของครูที่ดีจากจดหมายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจำนวน 12,000 ฉบับ มีความเห็นว่า ลักษณะ 12 ประการต่อไปนี้สำคัญที่สุดคือ มีทัศนคติที่ดีต่อประชาธิปไตย มีความกรุณาและสนใจเด็กเป็นรายบุคคล อดทน มีความสนใจกว้างขวาง ลักษณะทางชาติ ยุติธรรมไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก มีอารมณ์ขัน ความประพฤติดีคงเส้นคงวา สนใจในปัญหาของเด็ก ยืดหยุ่น รู้จักยอมรับและยกย่อง มีวิธีการสอนแปลกใหม่มาสอน

เบค (1967 : 127-128) ได้ศึกษาลักษณะครูในฟลอริดา โดยใช้แบบสอบถามเรื่อง "ครูของฉัน" มีคำถาม 100 ข้อ ถามนักเรียน 2,108 คน ปรากฏว่าครูที่ดีต้องมีลักษณะดังนี้ (1) ต้องมีความรัก เอาใจใส่นักเรียน (2) มีความรู้ให้แก่ นักเรียน สามารถช่วยเหลือนักเรียนให้มีความรู้กว้างขวางและทันสมัย เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี (3) มีระเบียบวินัยสามารถควบคุมบรรยากาศของห้องเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี (4) มีคุณสมบัติในการส่งเสริมให้กำลังใจแก่นักเรียน (5) มีคุณสมบัติในการเรียน ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนให้ดีขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย